

TAJVAN

- otok duhova (I. dio)

MARIN CVITANOVIĆ

Zrakoplov je ustvari jedna vrsta stroja za kompresiju. Svi oni beskrajni trenuci prosuti po cesti ili tračnicama od točke A do točke B prisiljeni su nagurati se u nekoliko sati leta. Područja i krajolici iz TV dokumentaraca kao na traci pretvaraju se u kratkotrajne bljeskove na prozoru zrakoplova. Na našem letu za Daleki istok u jednom danu prošli smo Krim čije je najviše vrhove krila naoblaka od usi-

renog mlijeka, dubokoplavo Kaspijsko more, pustinje Turkmenistana ispresjecane jedva primjetnim cestama, Indiju, polja riže nad Bangkokom, zamočvarene delte Vijetnama i moćni Pacifik. Kad smo sletjeli na Tajvan, otok koji pluta uz obalu starije sestre Kine, činilo mi se da izlazim iz nekakvog simulatora, skupog stroja izmišljenog za dokone bogataše i putnike iz dnevnog boravka.

Pred zračnom lukom čekao nas je autobus i odveo u Bali, grad sastavljen od nebodera koji izrastaju iz džungle, velike rijeke, kaotičnih ulica i sumaglice od tropske vlage. U školi „Sveto srce“, najvećoj srednjoj školi u Baliju održavala se Svjetska geografska olimpijada na kojoj je po prvi put nastupala

foto: Marin Cvitanović

Sl. 1. Na obalama rijeke Danšui, sjeverni Tajvan. Veliki broj nebodera na otoku izgrađen je radi prihvata dva milijuna izbjeglica po završetku Kineskog građanskog rata

Sl. 2. Ulice Taipeija

i hrvatska ekspedicija. Sljedeća dva tjedna jednoj Varaždinki, jednom Baranjcu, te četvorici Zagrepčana sumnjivog porijekla da leki Tajvan bio je dom.

Unatoč neizdrživoj vlazi i vrućini, odmah nakon što smo se smjestili odlučili smo prošetati do obale rijeke Danšui. Rijekom su plovili drveni brodovi s nacrtanim očima i nacerenim zubima na pramcu kako bi otjerali zle duhove koji obitavaju u vodi. Vode se ovdje svi boje, plaže su gotovo u pravilu puste, a rijetki su koji znaju plivati i odvažno se ući u duboku vodu. Možda upravo zato narod Tajvana vjeruje da su potomci ptica, jer kako bi drukčije dospjeli na otok stotinama kilometara udaljen od najbližeg kopna?

Jedini mjesec kada duhovi izlaze iz vode i slobodno lutaju otokom je kolovoz, mjesec duhova. Možda smo trebali odabrati bolje vrijeme putovanja.

Drugo jutro probudili smo se zalijepljeni za krevet. Iako je bilo oko 8:00, a mi smo zaspali ispod upaljene klime, ovo i sva naredna jutra na Tajvanu bila su toliko vruća i vlažna da je svako dulje spavanje bilo nemoguće. Taipei u daljini već se gušio u kaotičnom prometu i vrućoj izmaglici. Nakon doručka od zašećerenih jaja i preslatkog peciva zaputili smo se prema Čang-kai Šekovom memorijalu. Do tamo je trebalo proći nekoliko stanica užurbanog gradskog metroa kojeg ovdje ne voze ljudi, već kompjuteri.

foto: Marin Cvitanović

Sl. 3. Hram Longšan, Taipei

ČANG-KAI ŠEK I KINESKI GRAĐANSKI RAT

Čang-kai Šekov memorijal nalazi se na Trgu slobode. Ovdje počinje svaka priča o modernom Tajvanu. Godina je bila 1949., dvadeset dvije godine nakon početka Kineskog građanskog rata. Čang-kai Šek je shvatio da je poražen i da će Mao Ce Tung svaki tren umarširati u Nanjing i oteti mu položaj vladara čitave Kine. Došlo je vrijeme za bijeg - vojnici su se oprostili od svojih obitelji koje su ostavili za sobom, a na ratne brodove nakrcano je sve što se moglo ponijeti, artefakti iz Zabranjenog grada, kinesko zlato i devizne rezerve iz blagajne ispražnjene dugim ratovanjem. Čang-kai Šeka na Tajvan je slijedilo dva milijuna ljudi, uvjerenih u bolju

budućnost. Kao pravi demokrat, Šek je suspendirao Ustav i uveo najdulje izvanredno stanje u povijesti, 38 godina i 57 dana njegova stranka bila je apsolutni vladar otoka, i tko se nije slagao s politikom, bio je u velikoj opasnosti. Oko 140 000 ljudi ubijeno je ili je zatvoreno u tom razdoblju, ali potpomognut ostrim režimom i malim radničkim pravima Tajvan je istovremeno doživio strelovit ekonomski uzlet i danas je među najbogatijim zemljama na svijetu. Čang-kai Šek umro je 1975., ne uspjevši ponovo vratiti čitavu Kinu pod svoju vlast. Umjesto toga nazvao je Tajvan Republikom Kinom, i sjedio na svom malenom tronu na malenom otoku, u velikom luksuzu sve do duboke starosti. Samo godinu dana nakon njegove smrti, umro je i

Sl. 4. U hramu Longšan. Stanovnici Tajvana izuzetno su praznovjerni pa nije rijetkost vidjeti kekse, kolače ili voće ostavljene na oltaru sreće ili oltaru učenja. Vjeruje se da konzumiranje takve hrane donosi sreću i bolji uspjeh na ispitu.

Mao. Ostavili su za sobom razdvojene narode da podižu grandiozne spomenike, prešlaguju priče o prošlosti i prisjećaju se svojih dobrih očeva domovine.

Nakon velikog Šekovog bijega u kojem ga je slijedilo 2 milijuna ljudi, na Tajvanu je trebalo izgraditi i dovoljno stanova za smještaj pridošlica. U kratkom razdoblju nakon rata diljem otoka nicali su visoke zgrade, na obalama mora, u močvarnim deltama rijeka, na strmim obrnucima planina. Svaka zgrada bila je viša od one prethodne, činilo se da bi stanari najviših katova ujutro na prozoru mogli ugledati svoju staru domovinu Kinu, samo kad bi se razbistrila izmaglica.

Tajvan danas broji 23 milijuna stanovnika, iako je za trećinu manji od Hrvatske. Glavni grad Taipei broji šest milijuna stanovnika, i baš taj dan kad smo krenuli u obilazak izgledalo je kao da je svih šest milijuna odlučilo izići na ulicu, ali opet je sve funkcioniralo i svugdje se stizalo na vrijeme. Gradske ulice bile su načičkane reklamama, a na svakom uglu širio se miris hrane. Izlozi su bili pretrpani pecivima, jeftinom obućom i sofisticiranom elektronikom. Iako je Tajvan jedna od najbogatijih država u Aziji, bogatstvo se toliko ne vidi na zahrđalim fasadama, koliko u opremljenim školama i besprijekornim bolnicama gdje je sve besplatno.

foto: Marin Cvitanović

Sl. 5. Tradicionalna kineska i moderna zapadna arhitektura susreću se na svakom koraku. Ironija je u tome što je "tradicionalna" arhitektura na ovoj slici ustvari novija od moderne.

Stigli smo do Tajpeškog sveučilišta koje se nalazilo na kraju aleje visokih kokosovih palmi. Posvuda su hodali studenti u togama i pratećim šeširima. Unajmljivanje toge je skupo, a najkraće razdoblje na koje se može unajmiti je četiri tjedna, pa svježe diplomirani studenti praktički ne izlaze iz svojih svečanih odijela čitavih mjesec dana, već tako odjeveni obavljaju svakodnevne poslove. I sveučilišna knjižica te je večeri bila prepuna, iako je bila subota navečer. Zahvaljujući ulaganju u znanost i visoku tehnologiju Tajvan se u posljednjih 50 godina razvio od države na razini siromašne Afrike do bogatog azijskog tigra s prihodima u razini Eu-

ropske unije. Nije ni čudno da se polovica svih svjetskih laptopa i LDC monitora danas proizvodi na Tajvanu. Možda baš zato Taipei ponekad izgleda kao kompjuterska igračka, a ponekad kao crtić.

ZANIMLJIVOSTI

- Službeni naziv Tajvana je Republika Kina. Do 1971. smatran je pravnom nasljednikom države razdvojene građanskim ratom, a te godine diplomatskim pritiscima Narodna Republika Kina izbacuje Tajvan iz UN-a i zauzima njegovo mjesto. Dvadeset i tri međunarodno priznate države i danas Tajvan smatraju „pravom“ Kinom te ne priznaju NR Kinu. Tajvan od 1971. svake godine iznova predaje zahtjev za članstvo u UN-u.
- Zahvaljujući snažnoj tektonici, Tajvan je izuzetno vertikalno raščlanjen otok. Najviši

Sl. 6. Čang-kai Šekov memorijal na Trgu slobode, Taipei.

vrh, Yu Shan, visok je 3952 m i time je Tajvan četvrti najviši otok na svijetu. Viši su samo Nova Gvineja, Havaji i Kalimantan.

- Osim reljefne raščlanjenosti, kao posljedica tektonike (Tajvan je izložen čestim potresima). Veliki Chi-Chi potres iz 1999. odnio je 2500 žrtava, a materijalna šteta procijenjena je na 10 milijardi dolara. Na mjestu osnovne škole u centralnom dijelu otoka gdje je bio epicentar potresa izgrađen je veliki Muzej 921 (potres se dogodio 21. rujna) u kojem se, među ostalim, u specijalno izgrađenoj prostoriji iz prve ruke može iskusiti magnituda od 7.3 stupnja po Richteru.

- Stanovnici Tajvana vrlo su praznovjerni. Npr, broj 4 gotovo je nemoguće naći na nu-

meriranim sjedalima u kazalištima i kino dvoranama, a u hotelima ne postoje sobe koje završavaju brojem 4. Također, u nekim visokim zgradama ne postoji četvrti kat, već se s trećeg stiže na peti. Razlog leži u činjenici da riječ 'četiri' na kineskom podsjeća na riječ 'smrt'.

- Najviša zgrada na Tajvanu je neboder Taipei 101. Visok je 508 m i donedavno je bio najviša zgrada na svijetu. Do osmatračnice na vrhu zgrade vozi najbrži lift na svijetu, a vožnja liftom stoji oko 60 kuna.

- Na tajvanskoj zastavi nalazi se grb najveće tajvanske političke stranke. Što opozicija misli o tome, nismo uspjeli saznati.

MARIN CVITANOVIĆ, asistent

Geografski odsjek, Prirodoslovno matematički fakultet

Marulićev trg 19, 10000 Zagreb, Hrvatska, e-mail: mcvitan@geog.pmf.hr